

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI, BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIČ
- UVRSTBE PO CIENIKU III POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 5. studenoga 1908. god.

Broj 28.

Poraz i uspjesi demokratskih advokata na izborima.

U zadnjem broju mi smo prikazali onako samo letimice sjajni uspjeh stranke prava prigodom izbora, i tako isto sramotni poraz stranke demokratskih advokata; nu pošto su minuli izbori puno znameniti, imat ćemo prilike da se opeta na nje povratimo.

Držimo veoma potrebitim da se danas napose pozabavimo porazom stranke demokratske gospode, jer je ona razvijala najveći rad da svojim ljudima napuni pokrajinski sabor. Ali strašne li zablude! Dok oni začaravali narod pukim obećanjima i dok su progonili svaku i svačiju slobodu, na izborima ih zateklo ono, čemu se nisu nikako nadali. Zatekao ih poraz, kakovog nikakva stranka na svijetu ne pamti.

Prvi uzrok poraza.

Valja znati da se demokratski advokati ne pripravljaju na izbore od jučer. Tri su debele godine, da su ustrojili svoju stranku i nisu časa mirovali da se posluže najgorim sredstvima kako da neuki puk prevare, da ga otruju u duši i sebi namame.

Zato su silna obećanja puku učinili, a poglavito da će ga osloboditi od teških nameta, spasiti od kamatništva i dati mu, dok žive, ugodnosti raja zemaljskoga.

Ta su obećanja morali barem dielom ispuniti, da puk vidi, rade li oni samo na njegovu korist. Danas, nakon tri godine žilavog i neprikidnog rada, mi vidimo da oni puku nisu ništa dali, niti su ga od česa oslobodili niti spasili, zato njihova obećanja gola su varanja.

Kaži ti, puče, jesu li, kroz ove tri godine demokratski advokati koristili sebi ili tebi? Njihova prokleta politika doniela ti je u kuću i selo kavge i smutnju, nemire i tučnjave. Tomu su se oni preko mjere veselili, jer si morao na sud kroz njihove nezasiťne kancelarije.

Živeći u krasnim novim dvorima, kraj punih hambara i bačava, kraj zecova i pršuta, demokratski advokati, tebi su se smijali, a za umirit te opet su ti govorili medenim riećima, opet obećavali raj zemaljski. Ali ti danas, nakon tri godine, kod sebe vidiš glad

i nevolju veću od prije, a kod njih obilatost i bogatstvo veće od prije.

Od kamatništva te nisu oslobodjeli, pače učinili su nešto, čega bi se i sami divljaci sramili. Primili su kamatnike u svoju stranku, proglasili ih da s tobom vladaju, a ti da stenješ pod njihovim tutorstvom.

Prid takovim izrabljivanjima tvoje dobrote, jesi li ti mogao puštiti da te i unapried za nos vode? Njihova obećanja bila su šaka luga, koga su htjeli tebi sasuti u oči. Nisi se dao, pa zato tvoj glas pri izborima oćutili su gore, nego da si ih batinom lupnuo po glavi.

Drugi uzrok poraza.

Da gore neuki narod prevare, demokratski advokati razkriviše se na sva usta da je ova zemlja njihova, da se vas puk stvorio u njihove ruke i da je svaka vlast uzdrhtala na nebu i zemlji pred njima.

Na žalost je poznato, kako su oni stavili pod svoje noge sve i svakoga: vjeru, crkvu i zakon: načelnike, glavare, popove, fratre i biskupe. Samo su lukavo štedili milostivu vladu, kojoj su prigodom riešenja težačkog pitanja u Splitu, čak priredili prijateljske pozdrave i poklike.

Osim vladi, silom su se namećali svakom po gradovima i selima, u kući, u crkvi, svugda. Nikakva svetinja nije ostala netaknuta od njihovog poganškog jezika. Šta crkva! Šta vjera! Šta obitelj! Šta mir! Šta Bog! Šta zakon! Oni su htjeli puku biti sve, a svi su se morali njima ukloniti. Nikakov poštenjak nije mogao pomoliti glave na vrata dok bi oni prolazili, pa ni božanstvenog Spasitelja nisu poštedili, već njegovo ime izrabili, a nauku izkrivili.

Jeste li čitali one brbljavice „Slobode“ koja izlaze u Splitu, i onog polutana šibenskog „Kremenjaka“? To ti je, puče, dosta da se uvjeriš da istinu govorimo. U njima i po njima pisali su i radili da te otruju. Pa poslie tri godine takovog gadnog i pogubnog pisanja imali su dušu reći: Dalmacija je pokorna služkinja demokratskih advokata.

Ali puk je tim advokatima odgovorio. Njihov zulum na izborima je

primio odgovor kako valja. Ostali su poraženi, jer mjesto da puk oslobodjahu, gnjavili su svaku slobodu. Dobro im stoji.

Krasni uspjesi demokratskih advokata.

Čuj, puče, kakve su uspjehe imali glasoviti advokati na izborima. Njihovi kandidati:

1. Jurašin, u Splitu propao.
2. Jelinić Purišić, na Muću propao.
3. Dr. Werk, u Makarskoj propao.
4. Slujo i Litre Milanović, u Sinju propali.
5. Dr. Iljadica, u Šibeniku propao.
6. Dr. Smodlaka, u Splitu propao.
7. Dr. Pervan, u Splitu propao.
8. Dr. Vuković, u Imotskoj propao.
9. Kalitorna, u Splitu propao.
10. Dr. Harlović, u Splitu propao.

Sve su ove perjanice demokratske gospode. Najavili su da su oni i miljenici maloga i velikoga puka, a kad tamo mali i veliki puk tako ih dobro poznavao, da je pokopao sve do jednoga na izborima.

Ipak, uprkos tom porazu, Dr. Smodlaka javlja puku da su oni dobili. Dobili? Čudnovato da se tako može šaliti, da ne rećemo drugo, sa svojim pristašam.

Pa neka se tješi. Ti, puče, ustraj u borbi, pak će demokratski advokati gorko zaplakati što hoće da te varaju svojim himbenim pisanjem. Ućini da ovogodišnji njihov poraz bude za tebe zora spasenja i bolje budućnosti u krilu pravih pučkih prijatelja.

Što je nova po svijetu.

Hrvatska. Ban vlada, ali ne zakonom u ruci, nego silom. Ovdje nema nikakove slobode. Jadne ljude i u tamnice meću, a bez temeljita razloga. Nema zakona, koji nije od bana bio pogažen. Da sabor hoće da otvore, mogli bi poslanici pučki ustati barem riećju proti nepravdam, koji nam Magjari i njihovi sluge poćinjaju, mogli bi se zauzeti za jadne sužnje. Al da! Magjarima ne stoji dobro, da se sada u ovo doba čuje oćajni krik Hrvatske kraljevine, da se sviet ne bi uvjerio o usilnosti i zulumu Azijata, nastanjenih u Ugarskoj. I ako u nas imade stranaka i stranćica, ipak svi smo jedne misli: s Magjarima prekinuti svaki odnošaj. Oni s one, mi s ove strane Drave, a svaki svoj gospodar. A to je i pravedno i pametno, jer tko nema druga, nema ni gospodara ili, u našem slućaju: tko imade za se druga, taj ima i gospodara. A mi

smo siti i presiti druga Magjara. S njim nam se valja jednom za uvijek alaliti, pa kako nam bude. A bit će nam bolje i dobro, jer ćemo tada biti sami gospodari i upravljati ćemo se kako bolje budemo znali i htjeli. Hora je sada, da svi Hrvati, a i Srbi složni budemo! Blizu je četrdeset i osma. Nedajmo se na liepak ikome da nas zavadi. U slogi je svakome bio spas pa i nama može biti.

Ugarska. Ovdje su duhovi sasvim uznemireni. Rumuni, Slovaci, Srbi i druge narodnosti, Magjarima nedadu mirno spavati. A imade i raznih skroz magjarskih stranaka i ljudih, koji Košutu i njegovim drugovima na vladi mira nedadu. Svi ovi traže obće, jednako i tajno pravo glasa pri izborima. Andraš, desna Košutova ruka, napisao zakon o izborima. Nudja ga kralju na potvrdu. Kralj neće da ga potpiše, jer po tome zakonu Magjari bi imali i po više glasova, t. j. mogli bi u istom izboru i više puta glasovati, a Rumun, Slovak, Srbin samo jedan i to ne svak, nego samo oni, koji znadu magjarski i koji znadu čitati i pisati. Takovu je osnovu mogao zamisliti samo usilni Magjar. Ali neka ga. Doći će pir na lopar. Neka i izvojske što su naumili, nebi to dugo trajalo. Doći će dan, — a taj nije daleko — da će u Budimpešti, u glavnom gradu Ugarske, u saboru biti Magjarima tiesno. Više puta će im se dogoditi, da će biti u manjini, a razne narodnosti udružene, da će ih savladati. Narodi, kojim bi se takvim izbornim zakonom golema nepravda počinila, drži skupštine, pišu i brzojavljaju kralju da neprimi taj zakon i u pravicu se svoju uzdaju.

Bosna i Hercegovina. Narod se još nije umirio. Glasa se opeta, da se Srbija sprema udariti preko Drine. Da se nešto ružna i pogibeljna iza brda valja, dokazuje okolnost, što se i Austro-Ugarska sprema, da svaku navalu odbije i svaki i najmanji nemir u zametku njegovu odmah uguši.

aut. X
Državna vlast uredjuje četnu kolonaša. Za tu četnu je već sakupila 2000 biranih ljudi iz Like. Sve ljudi i momci zdravi, stasiti i jaki. Odievat će se poput žandara. Imati će najbolje puške što ih imade, nosit će uza se hrane i strieliva za deset dana. Bit će podijeljeni u četice od 3, 4, 5 i 6 ljudih, a sve će te četice uvijek znati gdje se koja nahodi, kudi obilazi, da mogu jedna drugoj u pomoć priskočiti, kad bi potreba nastala. Bog dao te glasovi i pripreme budu neistinite te se narod umiri, a nebude teći bratska krv po ravnoj Bosni i krševitoj Hercegovini.

Rusija. Čitajte listove, te javne i očite lažice: jedni vam kažu da Rusija pristaje uz našu državu, te da je zadovoljna, što je Bosnu pripojila; drugi sve protivno govore. Mi pak cienimo, da to nebi naša država bila učinila, niti smjela učiniti, bez privole ne samo Rusije, nego i ostalih država. Kako je pak to bilo, događaji će očitovati. Sad je doista mutno Evropejsko obzorje. I Englez — kažu — da ruje proti Austriji. Prošlih dana razidjoše se mnogi Srbi iz Biograda po Evropi. Svrha im je postignuti da Bosna bude njihova ili barem jedan uži dio. I kraljević Gjorgje ode na put. Nekoji kažu, da je pošao moliti ruskoga cara neka pomogne Srbiju. Drugi vele: pošao je mladu prositi. Ali ovo je nemoguće i pomisliti. On isti, mlad i ratoboran, zove narod u boj, pak sada da se gubi tražeći ženu. Interesi jegove kraljevine vode njega, to je sasvim

očito. Što će postignuti — vidjeti ćemo. Samo Bože, daj mir.

Turska. Mladoturci su potišteni, ubijeni. Počeli su i upliv gubiti. Odkad se nametnuše vladi, Tursku carevinu biju svake nevolje. Susjedi njezini odkidaju od nje svaki svoj dio, pa propada očevidno. Sultan car, zabrinut sakuplja voljsku, i do sada ima sabranih do 300.000 ljudi, da ga brane od njegovih tobožnjih prijatelja. Nikomu već nevjeroj, u nikoga se neuzda, pak se na nešto sprema. Kažu da će udariti na Bugare, braću našu, pak bi na Srbe. Eh, da je Bog dao kozi duga repa, svu bi šumu pomlatila. Ali Bugari su tvrda kost. Pripravni su oni odavno, pak smo sjegurni, da bi oni osvojili i polak Turske, prije nego li bi Sultan na Bugarsku i udario. A i Srbi su Bugarima braća, pak bi oni kolo zaigrali. A tada? Jao Muji. Svi bi kralji skočili, pak bi on morao seliti iz Carigrada. Što bi se tada dogodilo, koje bi promjene nastale, koliko bi krvi proteklo — to je drugo pitanje.

Novi Pazar je tursko zemljište na kojem je od 1878. stražarila austrijska vojska. Kažu da Austrija, sada iza kako je pripojila Bosnu, uklanja svoju vojsku, a ostavlja Turskoj da ga čuva od Srbije i Crne Gore. A i pravo i pravedno bi bilo da ga ove dvie države prisvoje. Njihov i jest po položaju i po narodu. Imade do 7350 četvornih kilometara, a naroda do 175.000, sve pravih Srba i nešto malo arbanaških arnauta. Bože daj da ovo zemljište dopade našu braću u Crnoj Gori i Srbiji, neka ga bratski podiele i tako se granicama sdruže. To bi bilo od velike trgovačke koristi osobito po Srbiju, jer bi po Crnoj Gori dobila put do mora.

Dalje puče od socijal-demokratske stranke.

U Spljetu su kolo vodili nemirnjaci, koji nemare ni najmanje za dobro stanje puka, ni za njegov obzaz. Samo su nastojali nemir i smutnju sijati, nek se puk zavadja, pak da k njima dodje. Neka ga na sudu brane. Smoldlaka potrebuje puno novaca, a te mu ne može dati nitko, nego puk pravdajući se. I dosti je postigao. Velikaški živi, kuće gradi, putuje, tiska dva lista, a bez novaca to se ne bi moglo. Uzkrati mu mali puče taj harač, otreši se od njega, bit će ti korisno i dično. Miran ćeš biti i mira ćeš se nauživati, a dokturi neka stucaju.

Kolo se okreće.

Po pustom larmanju, zaglušnoj viki i halabuci, svak je mislio: sve će spljetsko težačstvo u socijal-demokrate, Smoldlaka je puk kô začarao. A tako baš i nije. Velika većina težaka u njegovoj stranci, osobito stariji počeli uvidjati vratolomnost njegova djelovanja, počeli mu i prigovarati. Razabrali, da ih na svoju korist izrabljuju, te mu se počеше tudjiti. I vrijeme je, da dobri i pobožni spljetski pučani otvore oči!

Dobri znakovi.

Bili su gradski izbori. Od vike i galame nisi se mogao ni ukloniti. Smoldlakini pomoćnici i desetnici, lovili su izbornike danju i noću. Mnogi je govorio: Smoldlaka će odneti barjak pobjede. I autonomaši se

digli. — Uskrsnuo ih prorok Smoldlaka — to je jedina njegova zasluga. Mislio on, da će ga za to autonomaši i pomoći, a prevario se. Ljudi nisu vrči! Na vrijeme razabrali oni, da Smoldlaka u mutnu njih lovi u sebične svrhe i nedadoše se uloviti. Poručio on njima, neka ga u užim izborima pomognu. Nehtjedoše! Ostade jadan i tužan vas satrven, da razmišlja što će. Sve je misli u jednu smislio. Baci koplje i ode sa bojnoga izbornoga polja i tako neslavno propade. U Spljetu se vedri. Narod počeo ostavljati mutikašu svoga i evala mu! Napried, mali puče, a ustraješ li, povratit će se u Spljetu red, mir, ljubav i zadovoljstvo, kako je i prije vladalo.

Hora je, na rad!

Što je i toliko naroda uz Smoldlaku pristalo, to socijaldemokrati mogu zahvaliti prostodušnosti maloga puka, a poglavito neradu dobro mislećih ljudi, i to baš onih čimbenika, koji su i mogli i morali čuvati ovce svoje od grabežljiva vuka, od zarazne i pogibeljne socijal-demokratske struje. Rek bi sada — a i hora je — da se pravi pučki prijatelji spremaju ozbiljno na rad. Puk, i ako je lakovieran, ali je i oštrouman. Razabrat će i ako malo po malo, gdje ga vode gospoda, okupljena oko Smoldlake, a kud ga upućuju mirni, ozbiljni i dobri muževi, koji su jedni po naravi, a drugi i po zvanju, njegovi pravi prijatelji. Radeći i nastojeći oko ekonomskog poboljšanja pučkoga, oteti ćemo ga iz pandža sebičnjaka i zmija otrovnica, a uzdržati ćemo ga na kršćanskoj stazi, po kojoj je i do sada stupao.

Dalje, puče, od socijal-demokratske gospode!

Politika mu se neizplaćuje.

Oni ljudi od Grbešićeva rada, koji su stajali uz pokojnoga viteza Šupuka, uvijek su se odlikovali svojim šarenjačtvom. Bili su štogod je tko htjeo, al pravi Hrvati nikada. Ta njihova nestalnost značaja, očito je, da po odgoju prelazi od oca na sina. I vodja socijal-demokratske stranke ovdje, visoki dr. Vice, istom stazom stupa. Kroz ovo godina, što se vrti uznemirujući narod, puno je dokaza pružio puku da Hrvat neće da bude.

Prvi dokaz ove tvrdnje.

Tko hrvatski čuti, barem mora da slavenski djeluje. U Českoj, Masaryk i drugi mu drug, rade i glasuju za Niemce u nekom školskom pitanju, a proti interesima česke im domovine. Sva ih slavenska štampa, — a pogotovo česka — odsudjivala i proglašila ih izdajicama roda svoga; svi zastupnici naše krvi u carevinskom vieću, vikali proti njima, nazivljući njihovo djelovanje zločinstvom prama Českoj, — a dr. Vice ih je branio i hvalio u svome „Kremenjaku“, kao najveće, najglasovitije učenjake, najbolje rodoljube. Tikva našla čepinu, tako i Masaryk Grbešića. Kad njih brani, iza kako su se onako ogriješili i osramotili, onda je on kakvi su i oni. Što su oni počinili onda, to je on gotov počiniti sada i uvijek.

Drugi dokaz.

Hrvat je onaj, koji hrvatski i djeluje. On nije nikada. Sramio se hrvatskog imena svoga, jer se nije nikada takvim nazivao.

Bit će ga saviest grizla, krv će mu više puta biti u obraz udarila, kad je niekao ili i samo tajio hrvatsko ime svoje, zaboravljao na majčino mlieko, na krv hrvatskog roda svoga; bit će se koje vrieme borilo u njemu naravno i protunaravno čustvo, al će borba biti bila sasvim kratkotrajna: protunaravno čustvo u njemu je nadvladalo. Pa eto, kroz toliko godina što je u Pragu živio, naučio je samo mrziti sve što je vlastito njegovo, sve što je pošteni i pravo uzgojenu čovjeku najdraže i sveto: jezik, rod i vjeru otaca svojih.

Treći dokaz.

Takovim duhom prožet, utemeljio je stranku, da se šireći nezdrava i pogubna načela popne na bilo kakav položaj. Počeo tiskati svoj „Kremenjak“. Utemeljio je novu stranku. Ne hrvatsku. Al da je pri tom ostao? Nije, nego od kremenjaka postao je demokrat. Udružio se sa Dorbićem, drugom dangubom. Najzad postade naprednjakom. On drži, da su ljudi vrći, da nevide ove promjene. A to i jest glavni uzrok njegova slaba ili nikakova uspjeha, za to ga i ostavlja narod. Mislio je, pomoću puka, dočepati se občine. Ona je duboka i velika zdjela, proždrljivcu najkorisnija. Prevario se je. Zdjela mu sve dalje odmiče! Ako je pak občina obilata zdjela, odbor zemaljski je korito. Pokušao sreću da zastupnikom postane. Nekadašnji gradski izbori oboriše sve nade njegove. Eto, ušto se je obratilo trubljenje njegova „Kremenjaka“ i drugih demokratskih listova, u kojima javljahu svietu, da je vas Šibenik njegov — da se nisu uzdali u autonomaše, ne bi se bili ni prikazali na izbore. Kao i Smodlaka u Splitu, tražio i on pomoć od talijanaša, ali ovi, poznavajući prošlost Grbešića, oglušiše se, te i ovdje kao u Splitu i drugdje, ostadoše potučeni.

Što ostaje još Dr. Vici?

Svjetujemo ga, da mreže pokupi i stavi na sušilo. Ljudi se već loviti ne dadu. I oni, koji se sa nesmotrenosti i lakoviernosti bili ulovili, iz mreže mu utiču. Dolaze k braći svojoj, k braći i vodjama, koji ih po čistoj stazi vode i vodit će naš biedni puk od pobjede do pobjede, boreći se za korist i dobrostanje puka, vjeru, dom, rod i hrvatska prava ove hrvatske kolievke. — A ti, naš doture, smiri se, ruke stavi na posao, počni raditi, te se uzdaj samo u se i u svoje kljuse, politika ti se ne izplaćuje.

Naši dopisi.

Izborna nasilje demokratskih slobodaša.

Split.

Najnoviji događaji u Splitu, pokazuju nam još jednom, kako najveći neprijatelji slobode, jesu uprav oni, koji slobodi najviše kliču, i za njom se zanašaju. Tako oni splitski težaci, koje je advokat Smodlaka, obećanjem velike slobode, namamio u svoje demokratsko kolo, daju nam najbolji dokaz. Hoće oni slobodu, ali samo za se; i to slobodu u pogrdjivanju, u napadajima: slobodu izgreda i bune. Tko nije s nama, oni govore, treba ga utući. I dok se tuže na nepravice njima učinjene pri izborima, dotle oni sami, prietnjam i zastrašivanjem, zapriečiše mnogim izbornicima pristupiti na bira-

lište, jer ne bijahu njihove pristaše. I na tako nepošteni način, nadao se advokat Smodlaka pobjediti. Ipak u prkos svom nasilju, on sramotno propade. Na veselje i radost svih poštenih kao svugdje, tako i u ovoj najjačoj njihovoj kuli, demokrati ostadoše potučeni. Njihov veliki prorok, od biesa da iskoči iz kože. Što će sada? U jednu sve smislio. Da pokrije sramotu, i donekle umiri svoje pristaše, neka mu i dalje ostaju vjerni; povede svoju nesviestnu družinu na Marjan, tu ju pogosti, pak onako napitu i nakresanu povrači u grad, neka ponovi obične sramotne uličarske izkaze, sa svim povicima i poklicima njihove demokratske ugladjenosti. I tako jadan narod, koji prevaren tolikim lažnim obećanjima upade u ruke nezaglavljjenih demokrata, te za tanjir leće svoj obraz i dostojanstvo gazi. Čuvaj nas Bože od tako pokvarenih ljudi. I hoće. Eto je i perjanica demokratska već odsudjena. Na biralištu narod ga odbio, a izabrao je Dr. Mihaljevića. Očito je sada, da se je i Spljetski težak počeo osvješćivati i osviestiti će se.

Dr. „Evo me“ izgubio glavu.

Imotski.

Napokon, poslie četvrtog saziva na c. kr. Sudu, svršila je danas toli razvikana parnica. Ni Dreufussova u Francuskoj nije toliko brige zadala, koliko je ovoj maloj zabitnoj varošici parnica izmedju dr. „Evo me“ i gosp. B. . ali što je najgore, uza svu mudrost i pomoć crnih naočala, kao i doktora klobuka od 240 kruna, gosp. B. riešen je i ostade prost, a Dr. „Evo me“ dobio je ono što je i tražio. Mi znamo i razumimo kako može imotska varoš onakove individue u svojoj sredini trpiti! Ali do kada? Narodni će ga prezir odalečiti! Sudac je bio demokrat Katić, a sudio je pravedno i evala njegovoj pravičnosti. A Dr. „Evo me“ — pošto i onako izgubio glavu u izborim, morao je i ovu pilulu progutati. Moj Doture ostavi se čorava posla i umirena, jer kad ti reknu dva da si pijan, lezi, to ti kaže narodna poslovica. Budeš li ipak tjerati mak na konac, neka znaš, da uza svu pomoć tvoga budućeg djeda i tvoga draga „šepavca-kalajsa“ koga si onako nesmiljeno nasamario, — sa dokazim u ruci učinit ćemo da izgubiš i klobuk, a čuo bi brajine gusle! Odsuda se je osobito dojmila Pelićarića. Ljut je na pravdu, a da je krivda pobjedila veselio bi se! Ali mu je sve uzalud: Roma locuta.

Iz Betine.

Od Uskrsa do danas, kod nas nije palo prave kiše, koja bi bila natopila polje, da se okriepi od sunčane žege, koja je vladala za ovih šest mjeseci. Usljed te silne suše propali su svi poljski usievi, osobito ječam, koji se kod nas najviše sije. Od graha, boba, kô i od drugoga sočiva, niti sjemena nema. Kukuruz kod nas neuspjeva, pa ga nitko i nesije. Sudbina zelju je već dokončala, narod je bio na čudu za sjeme, koje je bacio u suhu zemlju da tamošnjim raspolazu mravi i druge životinje. Maslina nije loše urodila, ali koja vajda, kada je izgorila na stablu i popadala na zemlju od velike suše, pa od nje mala koristi. Vina niti kapi nema, ovo je četvrta godina, a i ono malo

što ga je bilo, narod je pobrao još na 25. kolovoza te smiešao su malo špirita da učini octa. Mladost se razbjegla po svietu trbuhom za kruhom, pak je rjetko koga viditi u mjestu, osim stara i nejaka. Kad nastane zima kome nestigne pomoć odklegod, zaglaviti će od glada i studeni. Občina nas je zapustila (ta sada imadete načelnika pučanina-demokrata, nebojte se, starat će se on sada za — — se! Op. Ur.) dapače i ne zna za nas nego kad su izbori. Vladi se i ne tužimo, jer znamo da nam neće pomoći, ko ni drugome, jer da joj je do nas stalo, uredila bi nam barem pučku školu gdje se uzgajaju naša djeca. Ne velimo ništa o zgradi koja je i onako na liepom položaju, što služi na diku šibenskom poglavarstvu i nadzorniku Sinčiću; ali je sada u njoj, — osim škole koja je na prvom katu — u prizemlju smieštena kovačija sa dva nakovnja, pa uz zveket čekića podučavaju se naša djeca. — U drugoj pako školi nahodi se krčma istoga gošpodara koji i bez dozvole, kupuje i prodaje vino po čitavu godinu, a da mu nitko ne smeta. — Mjestno školsko vieće koliko da ne zna za ove stvari, a kako ćeš i da ih znade, kad u isto biraju ljude, koji se plaše svake i najmanje suše, a kamo li nebi jednog silnika, koji u jednoj školi kuje, a u drugoj krčmari; a sve uz mučke — ustmenu privolu nekojih činbenika. — Hoće li se sve ovo urediti, hoće li ovo svršiti — vidjet ćemo!

Pučanin.

Novoselo na Braču.

Dne 24. t. mj. skupila se nas liepa kita ponosita mladosti oko našeg župnika, glavara i ostalih članova seoske vlasti, okružena od ponosnih staraca i domaćina u kući Ante Antonijevića na bratsku večeru. Čustvo veselja i uzhićenja čitalo se na vedrom i poštenom našem čelu. Red skladan i uzoran vladao je tekom ovog bratskog sastanka. Ovaj nije prvi i zadnji, već začetak plemenitih misli: budjenja narodne sviesti. Bi bačeno prvo sjeme gorušice, da uzraste stablo društvo „Novoselski seljak“. Osnovanje ovog društva bilo pozdravljeno uzhićeno bez konca i kraja. Vlač. župnik protumači, od kolike je potrebe i nužde ovo društvo za naš seljački život, a na osobiti način za mladi naraštaj, koji je više sklon ići stranputice, nego putem krieposti, osobito kad se namjeri na opako društvo ili na samo jednoga hrdjava druga, koji mu himbenom riečju truju dušu i srdce. Pružaju mu tobože čašu meda, a kad tamo puna je žuči i otrovi. Takovih društava, listova i ljudih imade, na žalost, svugdje po Dalmaciji, a to su gospodski demokrati, čije je gnjezdo u Splitu. Najzad reče: „Težački puče! Ne vjeruj, nepouzđavaj se u one, koji mjesto da te pomognu da budeš svoj, kušaju da ti dušu raztruju i oči zasliepe, sliapa dovedu na rub ponora. Runjava su srca njihova, bez čustva vjere, bez ljubavi prama iskrnjemu. To su otrovne zmije, koje ti se okonoga motaju, dok ih u njedra svoja staviš, da ih hraniš i uzdržaš svojim krvavim žuljim i trudom. Budi narode svoj!“ — Preko večere Josip Tomaš, seoski glavara, pučki sin, biranim riečima podupre ustanovljenje društva „Novoselski seljak“, kojeg geslo da mora biti Bog i Hrvati, vjera i domovina. Nismo zaboravili ni posestrimu Istru, te na predlog vlač. župnika sakupljeno K 10'60.

Ovo je seoce malo, ali puk ponosit i radljiv. To i djela dokazuju. Krasno pročelje crkveno sa zvonikom, uza novo grobište, ustanovljenje samostalne župe, zapalo nas ogromnih svota, a da vlada nije ni pare. Ovo je selo živi primjer istine, da slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari. Uztrajmo, braćo, ići ovom stazom, a dobri će nas Bog utješiti i pomoći.

Pučanin.

*

Iz Desana.

Videći iskrenost vašu i ljubav prama našem nevoljnom puku, nastojim, da se i naše selo razširi „Prava Pučka Sloboda“. Kad ovi dobri seljani vide razliku između vašega lista i onih socijalno-demokratskih otesti će se Smodlakovih listova, koji ništa nego siju mržnju, razdor i svaku otrov u narodu. „Pučka Sloboda“ u Spljetu, lažna je, te narod vodi ne k slobodi, nego u pravo robstvo doturiranih begova Smodlake i onih drugih gospodskih njegovih drugova. Do prigode nastojati ću da se po Neretvi što je moguće više razširi vaš list jer stupa čistom hrvatskom stazom sijući mir ljubav i slogu u narodu hrvatskom. Napried tako, dobri ljudi! Uztrajte braniti narod naš proti neprijateljima vjere i svakoga reda. Napried na slavu Božju i na korist potištene Hrvatske domovine naše.

F. B.

Evala vam ko pravom pučkom prijatelju. Šireći naš list, širite dobro sjeme. Šaljemo odma onima, koje ste nam naznačili. Zdravo! Ured.

*

Iz Visa.

U gospodskoj „Slobodi“ Dra Smodlake između tolikih gluposti i neistina stoji i to, da su na Visu i autonomashi (NB) glasovali za pravaške birane birače. Dopisniku učenog lista, propalici i beznačajniku, te političkom djetetu poručujemo nek pribroji svoje izbornike, te će se uvjeriti da od onih 41 koji su glasovali za pokladnu listinu tobože Smodlakovih pristaša, većina istih pristaša su autonomaske stranke, a na zahtjev pravni smo i imenovati ih.

Naprotiv, izbornici, koji su glasovali za pravašku listinu ne stide se hrvatskog imena i priznavaju se Hrvatima, a ne kojekakvim „dalmatincima“ itd.

Crna dušo i propali dopisniče zapustio si svoj zanat, da bolje možeš grditi i ružiti poštene ljude. Okani se denuncijanstva najgoreg zanata.

A vi Višani, koji još ne upoznate otrovnu zmiju, koju u vašem krugu imadete, odbacite ju, jer prije ili poslije otrovati će i Vaše društvo svojom zlobnosti i jezičinom.

Nekoliko pučana.

Viesti.

Blagajna za štednju i zajmove u Vodicama kroz pr. listopad imala novčanog prometa K 4388'80: u ulazku K 2253.32, a u izlasku K 2134'48. Prometne svote: K 603, a toliko i u izlasku. Prištednja: uloženo K 399'50, pridignuto K 256'48, Zajmovi: udieljeno K 1485'15, povraćeno K 1581'54. Tekući računi: u aktivu K 513, a u pasivu K 800. Dohodka K 271'78, a potroška K 184'35. Poslovni djelovi i pričuva: uplaćeno K —, povraćeno K —

Gospodar. potrebština nabavljeno K 299'50, razpačano K 309'50. Njezin aktiv koncem listopada: Zajmovi K 133.414'68, izkaznice potroška K 2847.92, razni računi K 4053'97, novca u blagajni K 128'23; ukupno kruna 140.444'80. Odgovara pasivu: Prištednja K 31'721'14, tek. računi K 102'428'61, izkaznica dohodka K 1805'66. Poslovni djelovi i pričuva K 4489'39. Broj zadrugara 339.

Družbin sapun. Naša vrlo zaslužna „Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru“ pobrinula se je za još jedan novi prihod hrvatskim školama u Istri. Ovih dana sklopila je ugovor sa tvrdkom Ivana Lentića u Milni na Braču za razpačavanje sapuna pod društvenim imenom za Dalmaciju, Istru, Bosnu i Hercegovinu. Dostojna će ući u promet razne vrsti sapuna iz jedne najbolje, najveće i najuredjenije i na svim izložbama odlikovane tvornice. Obzirom na veliki zaključak, kojeg je dotična tvrdka napravila, tvornica mu je u svemu došla u susret, tako da će biti u stanju davati družbin sapun na obične tvorničke cijene, premda družba će crpiti 3% na razprodaju. Pošto je sapun predmet sveobće potrebe, to bi družba mogla svake godine imati liepu svotu. Sada, kad je neprijatelj uložio sve sile da nam otme našu Istru, dužnost nam je, da trošimo samo družbin sapun, time ćemo povećati prihode najpatriotičnije nam ustanove i tako doprinieti probudjenju narodne svijesti u Istri.

Svega po malo.

Zrakoplov. Više njih, po raznim stranama, tvrde i tobože dokazuju i javljaju svijetu, da su izumjeli način kako se može putovati po zračnom prostoru. Kaže se da će jedan balon krenuti ništa više nego, preko svega oceana u Ameriku. Rekao je sljepac, a mi s njime: da vidim, gospodine!

Naš kralj darovao Sv. Otcu Papi zlatan križ, krasno izradjen, a posut je sa 60 alem kamena i 50 rubina. Od velike je vrijednosti. Baš kraljevski dar!

Željeznica bez tračnica. Željeznica se vuče preko gvozdjenih tračnica. A sad se po listovima piše, da tračnica, onako protegnutih, neće više trebati. Oko sebe da će ih kola nositi, pa kako se stroj bude okričati i voziti, tako će podanji padati tračnice, a on po njima juriti. Kad vidimo, vjerovati ćemo!

Vojnička odjeća. Neće već vojnici biti odieveni kao sada. Naredba je izišla nek se mienja. Bit će i drugi kroj i druga vrst sukna.

Zvonik sv. Marka u Mletcima morao bi biti već gotov. Kažu, da je ljepota vidjeti ga. Da je gradjen baš majstorski. Bit će, ali staroga već nema, a on i jest bila prava ljepota, pa mučno je da i ovaj novi bude!

U Nevjorku katolici naumili graditi crkvu, a bit će najveća od svih crkava na svijetu. Duga da će biti do 200 metara a visoka 150. A ovo je moguće u Americi.

Vatra na Velebitu. Natrag nekoliko dana opazili čobani vatru u planini. Vjetar razpirio te izgorjelo nekoliko kilometara šume. Grjihota! A to će biti nastalo s nepomnje čobana.

Narod bez škola jest narod bez budućnosti.

Pomozimo hrv. istarsku sirotinju!

SAPUN DRUŽBE

sv. ĆIRILA i METODA

jest najbolji i najjeftiniji. Kupujmo samo taj sapun, a time pomažemo bez naše štete siromašnu školsku djecu u Istri. Odbacimo tudji sapun. Za naručbe cijene i ostalo valja se obratiti tvrdki

Ivan Lentić,
Milna (Dalm.).

Svoj k svome!

Župnici crkvinarstva bratovštine koji žele

prave svieće

od pčelnog voska

neka naruče na

„Jedinu hrv. tvornicu voštanih svieća“

na paru

Vladimira Ćulića, Šibenik (Dalm.).

Ponude i cijenici šalju se badava i franko.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug) — Šibenik

SVOJ K SVOME!

Dajem štovanom občinstvu na znanje, da sam u vlastitoj kući u Varošu u ulici s gornje strane sudišta otvorio svoju

mastionicu (tangariju)

za mašćenje sukna za narodna odiela.

PAZI! Cienu sam snizio sa 60 para na samo 30 para svaki metrn.

Radnja je točna i ne opušta boju.

Preporučam se štovanom občinstvu za naručbe.

U šibenskom Varošu.

Ive Čičmirko pok. Tome.